Sisäministeriö LAUSUNTO SM2018-00511

PO Puiro Johanna(SM) 26.11.2018

Viite

Asia
EU;OSA; Liikenne- ja viestintävaliokunnan kuuleminen 27.11.2019; kirjallinen asiantuntijalausunto

Sisäministeriö kiittää mahdollisuudesta saada esittää asiantuntijalausunto kirjallisesti liikenne- ja viestintävaliokunnalle.

Tausta

Komissio antoi 12.9.2018 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkossa tapahtuvan terroristisen sisällön levittämisen estämisestä (KOM(2018) 640 lopullinen), jäljempänä TCO-asetus.

Komission ehdotusta käsitellään neuvostossa terrorismityöryhmässä (TWP). Puheenjohtajamaa Itävallan tavoitteena on saada neuvostossa yhteinen näkemys asiasta jo joulukuun 2018 oikeus- ja sisäasioiden ministerineuvostossa. Puheenjohtajamaa on edistänyt asiaa varsin ponnekkaasti asiantuntijatasolla viimeisten viikkojen aikana. Puheenjohtajamaan psyvien edustajien kokoukseen eli COREPERiin 23.11.2018 toimittamassa uudessa versiossa on otettu kohtuullisen hyvin huomioon jäsenvaltioiden tekemiä muutosehdotuksia.

Asetusehdotuksesta päätetään EU:ssa ns. tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Euroopan parlamentissa raportööriksi on valittu belgialainen Helga Stevens Euroopan konservatiivit ja reformistit -ryhmästä (ECR). Hän on jäsen kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnassa eli LIBEssä. Saatujen tietojen mukaan Euroopan parlamentin olisi tarkoitus hyväksyä raporttinsa vasta keväällä 2019. Tällöin olisi todennäköistä, että trilogineuvotteluita käytäisiin vielä Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella 2019.

Sisäministeriön poliisiosasto vastaa terrorismityöryhmässä käsiteltävistä asioista ja siten TCO-asetusehdotusta koskevat Suomen kannat on valmisteltu sisäministeriön johdolla. Suomen kantojen muodostamisessa on normaalien EU-asioiden yhteensovittamismenettelyiden mukaisesti oltu tiiviisti yhteydessä eri ministeriöiden kesken. Eduskunnalle toimitettu U-kirjelmä (U 98/2018 vp) valmisteltiin sisäministeriön johdolla tiiviissä yhteistyössä eri ministeriöiden kesken.

Pääasiallinen sisältö

Komission asetusehdotuksen tavoitteena on se, että terroristisen verkkosisällön leviämisen torjumiseksi laaditaan selkeä ja harmonisoitu EU-lainsäädäntö, jonka avulla terroristiseen verkkosisältöön voidaan puuttua. Tähän asti säilytyspalvelun tarjoajat (hosting service providers) ovat vastanneet viranomaisten pyyntöihin vapaaehtoisesti puuttumalla terroristiseen sisältöön verkkosivuillaan. Vapaaehtoisuuteen perustuvat toimenpiteet terroristisen verkkosisällön poistamiseksi eivät kuitenkaan ole osoittautuneet riittäviksi: kaikki palveluntarjoajat eivät ole osallistuneet EU Internet Forumin toimintaan, eivätkä toimien laajuus ja tahti ole olleet riittäviä.

Ehdotus sisältää velvoitteita sekä säilytyspalvelun tarjoajille että jäsenmaille. Komissio ehdottaa, että palveluntarjoajan tulee poistaa terroristinen sisältö tunnin kuluessa toimivaltaisen viranomaisen poistomääräyksestä tai estettävä siihen pääsy ja ilmoitettava tästä toimivaltaiselle viranomaiselle. Palveluntarjoajalla tulee olla valmius poistaa tai estää pääsy terroristiseksi määriteltyyn verkkosisältöön tunnin kuluessa vuorokauden ympäri. Poistettu sisältö tulee myös säilyttää kuuden kuukauden ajan mahdollista tutkintaa varten. Jos säilytyspalvelun tarjoajalla ei ole toimipaikkaa EU:ssa, mutta tarjoaa palveluitaan sen sisällä, sillä on oltava laillinen edustaja unionin jossakin jäsenvaltiossa.

Toimivaltainen viranomainen voi lähettää palveluntarjoajalle ilmoituksen (referral) sisällöstä, jonka se arvioi olevan terroristista. Palveluntarjoajan on arvioitava sisältö suhteessa omiin käytännesääntöihinsä ja ilmoitettava tulos ilmoituksen lähettäneelle toimivaltaiselle viranomaiselle. Palveluntarjoajan tulee tarjota sisällöntuottajille mekanismi, johon sisällöntuottajat voivat valittaa ilmoituksen perusteella poistetusta sisällöstä.

Asetusehdotus myös velvoittaa palveluntarjoajat suojaamaan aktiivisesti palvelunsa terroristisen sisällön levittämistä vastaan ja ryhtymään ennaltaestäviin toimenpiteisiin.

Jäsenvaltioiden on taattava, että toimivaltaisilla viranomaisilla on riittävät resurssit asetuksen toimeenpanemiseksi. Jäsenvaltiot voisivat hyödyntää Europolin työkaluja poistomääräysten ja ilmoitusten koordinoinnissa, ja tällä hetkellä Europolin roolista suhteessa asetuksen täytäntöönpanossa käydään keskustelua. Jäsenmailla kuitenkin oltava toimivat viestintäkanavat. Jäsenvaltioiden on myös määrättävä toimivaltainen viranomainen, joka antaa poistomääräyksen, tunnistaa ja tekee ilmoituksen palveluntarjoajille, valvoo ennalta estäviä toimenpiteitä ja toimeenpanee seuraamukset.

Seuraamukset asetuksen rikkomiselle määrittelevät jäsenvaltiot, mutta kuitenkin niin, että systemaattinen asetuksen määräysten rikkominen poistomääräysten osalta tulee johtaa taloudellisiin seuraamuksiin. Systemaattisesta asetuksen vaatimusten rikkomisesta säilytyspalvelun tarjoajalle voidaan vaatia maksamaan enintään 4 % edellisen vuoden liikevaihdosta.

Neuvottelujen etenemisestä keskeisiä huomioita

Sisäministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan. Asetusehdotuksen tavoite terroristisen sisällön poistamiseksi on tärkeä. Verkkoympäristöä ei tule voida hyödyntää terroristisessa tai muussa vakavassa laittomassa tarkoituksessa. Asetuksella tulisi puuttua vain laittomaan sisältöön. Lisäksi sisäministeriö korostaa, että asetuksen tulee olla riittävän selkeä ja tarkkarajainen. Edelleen sisäministeriö korostaa, että asetuksen nojalla tulee puuttua perusoikeuksiin vain siltä osin kuin se on välttämätöntä. Sisäministeriö korostaa yritysten vapaaehtoisuuteen perustuvien toimien merkitystä. Turvallisemman ja luotettavan verkkoympäristön luomiseksi tarvitaan erilaisia ja eritasoisia toimenpiteitä, joilla pystytään varmistamaan terroristisen sisällön poistaminen verkkoalustoilta tehokkaasti.

Asetuksen sisältämät velvoitteet hakevat tasapainoa toisaalta henkilökohtaisen turvallisuuden suojaamisen ja toisaalta muiden perusoikeuksien suojaamisen kesken. Sisäministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan siinä, että asetuksen määritelmien tulee olla riittävän tarkkarajaisia ja selkeitä. Tämä edistäisi asetuksen soveltamissa myös perusoikeuksien kunnioittamista ja sitä että niihin puututtaisiin vain siltä osin kuin se on välttämätöntä. Puheenjohtajavaltion kompromissiversiossa 23.11.2018 on 1 artiklaan lisätty nimenomainen maininta siitä, että asetuksella ei ole vaikutusta SEU 6 artiklassa suojattuihin perusoikeuksiin ja oikeusperiaatteisiin. Lisäksi johdantokappaletta 9 on täydennetty ja puheenjohtajavaltio pyrkii tällä tavoin korostamaan erityisesti lehdistön vapautta.

Puheenjohtajan kompromissiversiossa 23.11.2018 säilytyspalvelun tarjoajaa koskevaa säännöstä ei ole muokattu, mutta johdantokappaleeseen 10 puheenjohtajavaltio esittää muutoksia, joissa tarkennetaan

asetuksen soveltamisalaa tältä osin. Muutokset ovat vieneet asetusta parempaan suuntaan ja johdantokappaleessa muun muassa selostetaan, että esimerkiksi ihmistenväliset tiedonvälityspalvelut, jotka mahdollistavat suoran ihmistenvälisen tai interaktiivisen tietojenvaihdon rajatun henkilöjoukon välillä niin että tiedonvälitykseen osallistuvat henkilöt määrittävät tiedon vastaanottajat eivät olisi asetuksen soveltamisalassa.

Valtioneuvosto kiinnitti huomiota kirjelmässään jäsenvaltioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamiseen erityisesti kun kyse on toisen valtion tekemästä poistomääräyksestä. Puheenjohtajan laatimassa kompromissiversiossa 23.11.2018 on lisätty uusi säännös ns. konsultaatioprosessista, jossa palveluntarjoajan isäntävaltion toimivaltaisille viranomaisille tulee ilmoittaa poistomääräyksestä. Tämän jälkeen isäntävaltion toimivaltaisilla viranomaisilla olisi mahdollisuus reagoida jos sillä olisi perusteltu syy uskoa että poistomääräys vaikuttaisi kyseisen valtion olennaisiin etuihin. Isäntävaltio voisi ilmoittaa näistä seikoista poistomääräyksen tehneen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka tulisi arvioida nämä ja tarpeen vaatiessa peruuttaa tai muuttaa poistomääräystä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan tällainen konsultaatioprosessi edistäisi jäsenvaltioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamista.

Valtioneuvoston kannassa on myös kiinnitetty huomiota siihen, että asetusehdotuksen vaatimus poistomääräysten toteuttamisesta yhden tunnin kuluessa asettaisi erityisesti pienemmille toimijoille kohtuutonta taakkaa. Puheenjohtajamaan kompromissiesityksessä johdantokappaleeseen 33 esitetään nyt lisättäväksi, että säilytyspalvelun tarjoajan tulisi tarjota ympärivuorokautinen yhteyspiste sisällön poistamiseksi sen jälkeen kun säilytyspalvelun tarjoajaan on kohdistettu poistomääräyksen. Lisäksi yritykset voivat ulkoistaa tämän yhteyspisteen toiminnan. Nämä muutokset vähentävät sisäministeriön näkemyksen mukaan säilytyspalvelun tarjoajille aiheutuvaa taakkaa.

LIITTEET

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat, terrorismi, Internet
Hoitaa	**LVM, OM, SM, UM**
Tiedoksi	EUE, OKM, PE, PLM, STM, TEM, TULLI, VM, VNK, VTV